

предметного, графічного та символічного моделювання забезпечує глибоке розуміння внутрішньої логіки математики, розвиває критичне мислення та дослідницьку самостійність учнів.

ЛІПЧЕВСЬКА Інна,

*докторка філософії з педагогіки, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу початкової освіти
імені О. Я. Савченко Інституту педагогіки НАПН України,
викладачка кафедри природничо-наукової підготовки
ПУ ЗВО «Міжнародний гуманітарно-педагогічний
інститут «Бейт-Хана»*

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКОВОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

В умовах цифрової трансформації освіти професійна діяльність педагогів початкової та дошкільної освіти зазнає суттєвих змін. Цифрові технології стають невід’ємним складником освітнього процесу, розширюючи можливості організації навчання, професійної взаємодії, створення освітніх ресурсів і моніторингу освітніх результатів. Це актуалізує потребу в постійному розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників.

Важливим кроком у цьому напрямі стало затвердження Міністерством освіти і науки України Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності (2026 р.) (далі – Типова програма). Програма визначає сучасні пріоритети професійного розвитку педагогів відповідно до викликів цифрового суспільства та завдань цифровізації освіти.

Аналіз змісту Типової програми засвідчує, що в центрі уваги перебуває здатність і готовність педагогів ефективно розв'язувати професійні завдання засобами цифрових технологій відповідно до освітніх цілей і потреб здобувачів освіти. Стрімкий розвиток цифрових сервісів, поява генеративного штучного інтелекту й інших інноваційних технологій потребують від педагогічних працівників готовності освоювати нові інструменти, критично оцінювати їхній потенціал і ризики, а також приймати обґрунтовані рішення щодо їх використання в освітньому процесі. У зв'язку з цим цифрова компетентність дедалі більше пов'язується зі здатністю й готовністю адаптуватися до технологічних змін та навчатися впродовж професійної діяльності.

Важливим акцентом є посилення уваги до безпечного й відповідального використання цифрових технологій. Серед пріоритетів розвитку цифрової компетентності визначено питання цифрової безпеки, захисту персональних даних, дотримання принципів академічної доброчесності й відповідальної поведінки в цифровому середовищі. Водночас значно зростає роль цифрової взаємодії та професійної співпраці, які розглядаються як важливі умови безперервного професійного розвитку педагогів.

Зазначені зміни безпосередньо впливають на зміст і пріоритети підвищення кваліфікації педагогів початкової та дошкільної освіти. Для учителів початкових класів і вихователів закладів дошкільної освіти важливим орієнтиром підвищення кваліфікації є врахування вікових особливостей сучасних дітей під час використання цифрових технологій. Це передбачає добір цифрових ресурсів відповідно до завдань розвитку, навчання й виховання дітей, забезпечення балансу між цифровою та безпосередньою діяльністю, а також створення умов для безпечної взаємодії дітей із цифровим середовищем. Не менш важливим є напрям розвитку здатності педагогів проєктувати безпечне, доступне й інклюзивне цифрове освітнє середовище. Йдеться не лише про дотримання вимог цифрової безпеки, а й про забезпечення цифрової доступності освітніх ресурсів, врахування

потреб різних категорій здобувачів освіти та створення умов для їхньої повноцінної участі в освітньому процесі.

Проведений аналіз Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності (2026 р.) засвідчив подальший розвиток комплексного розуміння цифрової компетентності педагога як складника його професійної компетентності. Це зумовлює необхідність оновлення змісту програм підвищення кваліфікації учителів початкових класів й вихователів закладів дошкільної освіти відповідно до сучасних вимог до цифрового освітнього середовища та специфіки роботи з дітьми раннього, дошкільного й молодшого шкільного віку. Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення та / або оновлення й апробація дидактичних моделей розвитку цифрової компетентності педагогів початкової та дошкільної освіти з урахуванням сучасних технологічних викликів і потреб освітньої практики.

Список використаних джерел:

1. Ліпчевська, І. (2025). Формування методичної компетентності майбутніх учителів початкової школи щодо організації цифрового читання молодших школярів. У *Гуманітарно-педагогічна освіта: проблеми, здобутки, перспективи: збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 101–102). Дніпро. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748406>
2. Ліпчевська, І. (2026). Дидактичний потенціал цифрових технологій щодо формування й розвитку дослідницької компетентності учнів початкової школи. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 131–137. <https://doi.org/10.32782/apv/2026.2.18>
3. Міністерство освіти і науки України. (2026). *Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності*.

4. Онопрієнко, О., Петрук, О., Ліпчевська, І., & Павлова, Т. (2026). Концептуальні засади STEM-підходу в Державному стандарті початкової освіти 2025. *New Inception*, 1(23), 13–23. <https://doi.org/10.58407/NI.26.1.1>

МАКАРЕНКО Яна,

*кандидатка біологічних наук, доцентка, доцентка
кафедри початкової освіти Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Аналіз сучасних освітніх викликів підтверджує, що складна екологічна та соціально-економічна ситуація ХХІ століття вимагає формування в учнів цілісної природничо-наукової картини світу. Така картина є не просто освітнім результатом, а засобом виживання та успішної життєдіяльності в інформаційно насиченому просторі, що дозволяє молодшому школяру усвідомити себе невід’ємною частиною природи.

Основні питання формування і розвитку природознавчої компетентності молодших школярів розглядали О. П. Грошовенко, О. М. Можєва, Л. А. Присяжнюк, Н. М. Редчиць, Л. Г. Савлучинська та інші.

Предметна природознавча компетентність – особистісна риса, що характеризує здатність учнів розв’язувати доступні соціально й особистісно значущі практичні та пізнавальні проблемні задачі, пов’язані з реальними об’єктами природи у сфері відносин «людина – природа» [3].

Природознавча компетентність молодших школярів має чітко визначену структуру, що включає чотири взаємопов’язані компоненти. Когнітивний компонент передбачає опанування природничих понять, розуміння причинно-наслідкових зв’язків і формування цілісної наукової картини світу.